

פרק שני; דפים יז – יט

לא. עשיית פסים לביראות כדי לטלטל בתוכן, כיצד?

ביראות (= בארות) עמוקות עשרה שהן 'רשות היחיד' הנמצאות ברשות הרבים, התירו חכמים שיהיו רשאים לשאוב מהן מים החוצה על ידי העמדת פסים סביבותיהן לעשות השטח שמסביבן רשות היחיד. כיצד – עושים ארבעה דיומדין (= דו עמודין, זויות) מארבע פינות, והרי הן נראים כשמונה פסים. גובה הפסים עשרה טפחים ורוחבן ששה (- אמה אחת לכל רוח) ועוביים כל שהוא. וביניהם כמלא שתי רבקות של שלש שלש בקר (לר"מ) או ארבע ארבע (לר' יהודה), קשורות ולא מותרות, רבקה (= קבוצת פרות ותומות יחד) אחת נכנסת ואחת יוצאת. והיינו עשר אמות שחקות לר"מ, וי"ג אמה ושליש לרבי יהודה (וכן הלכה. פוסקים). ומבואר בגמרא שבין לר"מ בין לר"י, כאשר המירווחים גדולים משיעורים הנזכרים, מתקן על ידי העמדת פסים באמצע וממעט הרווחים, ונסתפק אביי האם אפשר לצמצם הרווח ע"י הארכת הדיומדין, או שמא אין בזה היכר כל כך. [ואולם אם מאריך הדיומדין עד שהעומד מרובה על הפרוץ – הריהו מחיצות מעולות ועדיף מפסים. עפ"י תוס'].

א. רבנו יהונתן נקט בסתם שיכול להדביק הפשוטים לדיומדין ובכך למעט הרווחים (וכ"כ בספר גאון יעקב בדעת הרמב"ם). וכן נקטו הרשב"א והריטב"א שלמסקנא מאריך בדיומדין בין לר"מ בין לר"י. אלא שהביא הרשב"א מהירושלמי שלרבי יהודה יאריך בדיומדין ולא ירבה פשוטים. ובאור זרוע נקט שלא יאריך בדיומדין אלא ירבה פסים. וכן נקט הר"ן בדעת הרמב"ם והרי"ף [ופירש שספק הגמרא לר"י היה אם מועילה הארכה, ופסקו לחומרא בספק מחיצות]. ומריא"ז נראה שצריך להאריך הדיומדין דוקא (כנראה פסק לחומרא בבעיית הגמרא לר"י אם מועיל פשוטים אם לא).

ב. כתבו הרשב"א והר"ן על פי הירושלמי, שהפשוטים אין להם שיעור לרחבם, והדיומדין בלבד רחבן ששה. ויש אומרים שצריך שיהא רוחב הפשוטים שלשה או ארבעה טפחים שהוא דבר חשוב. ומרש"י נראה שרחבם ששה (עפ"י ריטב"א). וע' שפ"א בד"ה בעא. מותר להקריב הפסים לבאר ובלבד שתהא פרה ראשה ורובה בפנים כשהיא שותה, והוא שיעור שתי אמות (כמבואר בבבב"א, וכן אמר רב פפא). שיעור השטח הגדול ביותר שניתר בפסי ביראות – ע' להלן כב. מבואר מדברי רבנו יהונתן שיכול לסמוך הדיומדין מצד אחד לבור ולהשאיר כדי ראשה ורובה של פרה בצד השני. דיני הבאר או הבור – להלן כב-כג.

דף יט

לב. אלו דברים כשרים לדונם משום דיומד ואלו אינם כשרים?

רבי שמעון בן אלעזר אומר: היתה שם אבן מרובעת, רואים כל שאילו תחלק ויש בה אמה לכאן ואמה לכאן – נידון משום דיומד. ואם לאו – אינו נידון משום דיומד. רבי ישמעאל בנו של ריב"ב אמר כן על אבן עגולה; כל שאילו תחלק ותחלק ויש בה אמה לכאן ואמה לכאן – נידון משום דיומד. ופירשו שתנא קמא חולק וסובר שאין אומרים שני 'רואין'; תחלק (בעוגל לעשותה מרובעת) ותחלק (לעשותה זוית).